

Estètica de l'abdicació

2003-01-31 13:00:17

Fernando Pessoa

Llibre del desassossec

Traducció de Gabriel Sampol i Nicolau Dols

Quaderns Crema, Barcelona, 2002

Diari íntim de Fernando Pessoa escrit sota el nom d'un Bernardo Soares que era ell mateix, de la mateixa manera que ho eren Reis, Caeiro i Campos, però molt més ell encara; o bé fragments, notes, apunts esparsos per a una novel·la protagonitzada per un gris i angoixat escriptor de la Rua dos Douradores, que mai no va tindre un projecte clar i precís, i que, al contrari, va anar eixamplant els seus límits poc definits, obrint-se cap a tots els racons d'una ment complexa. El *Llibre del desassossec* és això i moltes altres coses. És el llibre que podem considerar com una de les fites literàries del segle XX, però que no va ser mai, en realitat, un llibre, tot i que és molts llibres al mateix temps. És el llibre que va escriure Fernando Pessoa, o Bernardo Soares, o potser el que va escriure Vicente Guedes o el Baró de Teive, o el llibre que mai no va ser escrit per ningú, sinó únicament somniat. El llibre de la incapacitat davant de la vida, del tedi, de l'angoixa, de l'abdicació.

És, sobretot, el projecte de tota una vida, ja que l'autor el va iniciar molt prompte, però no el va poder acabar mai. De fet, la primera notícia que es té és de 1913, un any abans del naixement dels Reis, Campos i Caeiro, amb la publicació d'un text titulat "Dins la selva de l'alienació", signat amb el nom de Pessoa, i acompanyat de l'aclaració "Del Llibre del desassossec, en preparació". En vida, l'autor només va publicar una dotzena escassa de fragments, i van haver de passar encara gairebé cinquanta anys de la seua mort prematura el 1935 per tal que es publicara una primera edició del llibre, amb uns quatre-cents cinquanta fragments més, dels que anaven emergint del *bagul ple de gent* marcats amb un "L. del. D.". Des d'aquella 1a edició, se n'han fet sis més, que han anat a poc a poc augmentant el corpus de les anteriors a mesura que els manuscrits "L. del. D." anaven sorgint i sent estudiats, i al mateix temps que feien als editors reconsiderar algunes qüestions d'interpretació i d'ordenació dels fragments recollits. Vint anys després d'aquella primera edició, ens arriben aquestes, publicades en català i en castellà per Quaderns Crema i Acantilado, respectivament –els dos heterònims de Jaume Vallcorba– i que són traducció del text establert per Richard Zenith en la darrera edició portuguesa del llibre.

El volum s'obri amb un fragment, publicat com a *Prefaci* i signat per Pessoa, en què aquest ens presenta Soares en tercera persona: "Era un home que aparentava trenta anys, magre, més gran que petit, corbat exageradament quan seia, però no tant quan estava dret, vestit amb una certa deixadesa no completament deixada". Després d'explicar-nos els primers contactes entre ells, i l'encàrrec de Soares de "publicar aquest llibre seu", Pessoa desapareix per tal que, en els fragments, aquell parli en primera persona. Soares dedica el seu major esforç a renunciar, a no voler i, sobretot, a no actuar. Perquè aquest és un dels grans temes del llibre, l'abdicació: "Escollir modes de no actuar ha estat sempre l'atenció i l'escrúpul de la meua vida", hi podem llegir. Un tema que no és privatiu de Soares –i això ve a mostrar la gran farsa dels heterònims, el gran *drama em gente* a què Pessoa va donar vida– sinó que podem trobar-lo en major o menor mesura en altres de les seues personalitats, especialment en Ricardo Reis. És per no haver de fer, per no haver de dir, el motiu pel qual escriu Soares, per poder així perdre's en el somni "en què naturalment es perd qui no pensa", ja que ell –diu– sap somniar en prosa. Esperit profundament decadentista, romàntic, que, no podent creure en res més, resta al marge de tots i de tot, en aquell lloc ignot on resten els qui són conscients que "el cor, si pogués pensar, s'aturaria", i que fa de la seua lucidesa un motiu de patiment, escriu que la saviesa està en la monotonia, que l'esclavatge és llei de vida i no hi ha revolta possible, perquè un revolucionari o un reformador li provoquen la mateixa

Pere Calonge • Ex-Libris

<http://www.perecalonge.com/exlibris/>

nàusea que una manifestació d'obriers; que no hi ha res que determine millor l'auge d'una civilització com el coneixement en els qui la viuen de l'esterilitat de tot esforç. Perquè, en definitiva, Soares –o Pessoa, o qualsevol de les altres *peessoas*– és un dissident de la vida, i se'n vanta; perquè la vida és irreal i, per tant, inútil i rebutjable; i per això, “Tota la literatura consisteix en un esforç per fer esdevenir la vida real”.